

Græshoppesangeren (*Locustella naevia* (Bodd.)) som dansk ynglefugl.

AF J. CHR. HARBOE.

(With a Summary in English: The Grasshopper-Warbler (*Locustella naevia* (Bodd.)) Danish Breeding-Bird).

Til bekræftelse af formodningen om, at Græshoppesangeren yngler i Danmark, skal jeg herved meddele lidt nærmere om 6 redefund i Tinglev Mose fra de senere år.

Det gælder for sangfuglene i almindelighed og Græshoppesangeren i særdeleshed, at sangen aftager i styrke og varighed, når æglægningen begynder. Derfor er jeg tilbøjelig til at mene, at det ved de fleste af de hidtil foreliggende meddelelser om syngende Græshoppesangere har drejet sig om enlige ♂♂, ikke mindst da der for mange af disse meddelelser er angivet ret sene datoer. På den anden side har der sikkert været adskillige upåagtede ynglefremkomster.

Man har undertiden ment, at Græshoppesangeren kun yngede her i landet i år, hvor nattemperaturen i de to første uger af maj var mildere end normalt; dette tror jeg kun til en vis grad er rigtigt.

Fra Sydsjælland omtales Græshoppesangeren af A. PEDERSEN (Dansk Ornith. Foren. Tidsskr. 11, 1917, p. 157–158) som hørt flere gange i de store moser, der dengang fandtes omkring Lundby og Køng. Det var netop et terræn med store græstuer og småbuske. Selv har jeg på lignende terræn hørt den om natten 25. maj 1941 i Barmosen; men da jeg intet hørte til den 9. juni, troede jeg, at den havde forladt mosen. Efter det kendskab, jeg nu har til fuglen, anser jeg det for højst sandsynligt, at det har drejet sig om en ynglefremkomst.

Den 30. maj 1941 hørte jeg en Græshoppesanger i Plouslund Mose ved Billund. Den sad og sang i en bladløs busk, og 2 gange så jeg en ♀ ved siden af ♂. Da jeg gik hen til busken, hoppede begge fugle ned på jorden og løb bort. Jeg er senere blevet klar over, at dette er karakteristisk for Græshoppesangere ved reden, og at dette er en af de ting, der gør det vanskeligt at finde den. Noget lettere går det, når tuerne står spredt og især, hvis de er omgivet af vand, så fuglen er nødt til at bruge vingerne.

Tinglev Mose har længe været kendt blandt ornithologer som tilholdssted for Græshoppesangeren, og den har sikkert ynglet der i mange år. Jeg besøgte lokaliteten første gang 1952 og opholdt mig i og omkring mosen i dagene 29. maj–1. juni. Desuden var jeg der 29. april samt 26.–30. maj 1953, 29. maj–1. juni 1954, 25.–28. maj 1955 og 2.–5. juni 1956.

Så få dages undersøgelser og ialt 6 redefund, som jeg selv har gjort, er et ret beskedent grundlag; men da mine iagttagelser på det nærmeste falder sammen med P. O. SWANBERGS (*Vår Fågelvärld* 4, 1945, p. 49–74; s.st. 7, 1948, p. 18–24) fra Sverige, tror jeg alligevel, at materialet kan oplyse et og andet om Græshoppesangerens sædvanlige adfærd i nævnte tidsrum. Da jeg i næsten alle årene har truffet den konstant på 4 steder, vil jeg nævne mine iagttagelser samlet for hvert terræn.

Terræn A.

1952 begyndte fuglen at synge allerede kl. 20 den første aften, jeg var i mosen. Den sang næsten uafbrudt hele aftenen, og da jeg kom næste morgen kl. 5^{1/2}, sang den stadig og blev ved til kl. ca. 8; både formiddag og eftermiddag hørtes den af og til. Det samme har været tilfældet i de 5 år, jeg har besøgt mosen. Den havde forskellige siddepladser med indtil 100 m mellemrum; men den foretrak dog en bestemt busk. Terrænet her bestod af ret tætte småbuske, gennemgroet af langt, blødt græs. Det er nok det terræn, jeg har undersøgt mest omhyggeligt; men jeg har aldrig fundet nogen rede eller set en ♀ her. Jeg har fået oplyst, at Græshoppesangeren i hvert fald i et par år er hørt her hele juni måned. Alt tyder på, at det hvert år har været en enlig ♂.

Terræn B.

Terrænet består af spredte græstuer, omgivet af vand. Efter forgæves at have søgt efter reden på terræn A og et andet sted, hvor en ♂ var hørt, havde jeg opgivet håbet om at finde en rede og ville forlade mosen, da jeg traf en lokal mand. Han kendte udmærket Græshoppesangeren og mente også at have fundet dens rede et par dage tidligere, da han havde set en lille fugl flyve fra en rede med 3 æg og straks efter hørt Græshoppesangeren. Han havde ikke tid til at vise mig reden før

om aftenen. Mens jeg afventede hans tilbagekomst, begyndte jeg at gennemsøge tuerne. Jeg nærede ikke store forhåbninger, da jeg intet havde hørt til Græshoppesangeren her de to aftener, jeg havde været i mosen. Jeg fandt en del reder af Sivsanger (*Acrocephalus schoenobaenus*) og Tornsanger (*Sylvia communis*), som yngler ret talrigt dér. En fugl, som jeg antog for en Sivsanger, fløj fra en tue; men jeg kunde ikke finde reden dér, hvor jeg ventede den. Den sad derimod helt nede i tuens bund, omgivet af friske skud og indeholdt 7 græshoppesangeræg, der er let kendelige på de talrige, rødlige prikker. Denne rede lignede slet ikke en sivsangerrede, men mindede mere om en rede af Engpiber (*Anthus pratensis*). – Den rede, som den lokale mand viste mig, var iøvrigt en sivsangerrede.

I de 4 aftener, jeg var i Tinglev Mose 1953, hørte jeg intet til Græshoppesangerens sang på terræn B; men allerede den første dag fandt jeg dens nybyggede rede. Den sad i en tue som sidste år og ca. 100 m fra den forrige rede. Jeg besøgte reden hver morgen mellem kl. 5 og 6 og nogle gange også midt på dagen; skønt det regnede næsten hele tiden, og reden var gennemblødt, traf jeg dog aldrig fuglen på reden og hørte intet til den; men der var lagt et æg hver morgen, og den indeholdt 4 æg, da jeg rejste fra mosen.

1954 hørte jeg intet til fuglene, og gentagne undersøgelser gav intet resultat, så Græshoppesangeren har næppe været på terræn B det år. Netop i dette område har den vanskeligt ved at slippe uset bort. Hvis den blot havde været sent på færde med æglægningen, ville jeg sandsynligvis have hørt ♂ synge, da sangen som oftest er særlig vedholdende før æglægningen.

1955 tog jeg til Tinglev nogle dage tidligere, end jeg plejede, for om muligt at høre Græshoppesangeren synge, inden den begyndte på reden. Jeg hørte dog intet til den, og da jeg heller ikke hørte den andre steder i mosen, tænkte jeg, at det kolde vejr først i maj havde afholdt den fra at komme. HJ. ØSTERGAARD CHRISTENSEN, der besøgte terrænet en uge senere, har imidlertid meddelt følgende: »5. juni hørte jeg Græshoppesangeren synge 3–4 sekunder i løbet af en time om aftenen; jeg fandt reden den følgende dag i en stor græstue. Den inde-

holdt 5 æg. Længere mod øst hørte jeg en ♂ synge kraftigt; men der fandt jeg ingen rede.»

1956 blev terrænet gået meget omhyggeligt igennem 2 gange; men der var intet at se til ynglende Græshoppesangere.

Terræn C.

Dette terræn består af ret små og tætte græstuer uden vand imellem.

1952 hørte jeg fuglen synge om aftenen 29. maj, og den blev ved til kl. 8 den næste morgen. Jeg så ♂ og ♀ flyve efter hinanden flere gange, så dette par havde altså endnu ikke yngel.

1953, da var jeg i Sønderjylland sidst i april, tog jeg ud i Tinglev Mose 29. april for at høre, om Græshoppesangeren skulle være kommet. Den sang hele aftenen; men det var vist første gang, den var hørt det år. 26., 27. og 28. maj var jeg atter i mosen hver aften; men jeg hørte intet til fuglen. Først 29. maj hørte jeg den; den sang ikke et minut, men dog længe nok, og jeg blev klar over, at ♀ rugede; jeg fandt da også reden næste morgen. Den indeholdt 7 æg og var anbragt fuldstændig som de andre. Tuen var kun 2 m fra en mosevej, og fuglen fløj af søm en anden sanger.

1954 hørte jeg fuglen synge et øjeblik ved 22-tiden 31. maj. Næste morgen fandt jeg reden i en ret lille tue ca. 30 m fra reden i 1953. Den indeholdt 6 æg. Denne fugl var meget vanskelig at se, da den løb fra reden.

1955 hørte jeg slet intet til fuglen de tre aftener, jeg var i Tinglev Mose, og jeg fandt heller ingen rede.

1956 hørte jeg ikke Græshoppesangeren, men fandt reden med 5 æg i en lav tue ca. 15 m fra reden i 1954, og det var atter meget vanskeligt at se fuglen, da den løb fra reden.

Terræn D.

Dette terræn består af meget store, spredte tuer. Jeg søgte det første gang 1953. Om aftenen 28. maj havde jeg intet hørt til Græshoppesangeren; men næste dag, da jeg undersøgte terrænet, så jeg en fugl løbe bort fra en tue, og jeg fandt en typisk anlagt nybygget rede, som dog blev forladt.

1954 hørte jeg en Græshoppesanger synge meget vedholdende både om aftenen og det meste af dagen. Trods omhyggelig undersøgelse fandt jeg kun reder af Tornsanger og Siv-sanger.

1955 og 1956 hørte jeg ingen Græshoppesangere her og fandt heller ingen reder.

Jeg har hørt Græshoppesangeren synge mange andre steder i Tinglev Mose; men der har den været meget ukonstant både fra år til år og fra aften til aften. Den har sunget hele dagen, omend mindre vedholdende end om aftenen. Disse steder var biotopen en anden end på de typiske yngleterræner, ingen tuer, men ret tætte buske, gennemgroet med langt græs. Efter min mening har alle disse fugle været enlige ♂♂.

Som sammenfatning skal jeg gentage, at jeg 1952 konstaterede 4 syngende ♂♂ foruden 2 ynglepar. 1953 var der 4 ♂♂ samt 3 ynglepar. 1954 var der kun 2 eller 3 syngende ♂♂ og 1 eller 2 ynglepar. 1955 fandt jeg kun 2 ♂♂ og 1, måske 2 ynglepar. Da jeg kom til mosen 1956, fortalte en stedkendt mand mig, at der var ualmindelig mange Græshoppesangere i mosen dette år. Jeg hørte også 7-8 syngende fugle; men der har næppe været mere end 1 eller måske 2 ynglende par. Resten har utvivlsomt været enlige ♂♂, da de skiftede opholdssted fra aften til aften og sang meget intensivt endog midt på dagen. På en enkelt nær opholdt de sig desuden i biotoper, der forekom mig uegnede som ynglepladser.

Når man ser de store arealer med græstuer i Tinglev Mose og véd, hvor lidt man hører til ynglefuglene, kan man let fristes til at tro, at der i virkeligheden er langt flere ynglepar, end jeg konstaterede. Jeg vil heller ikke påstå, at jeg har fundet dem alle; men jeg har i hvert fald høstet visse erfaringer. I stedet for at følge de syngende ♂♂ i juni måned, bør man gå ud i første og anden uge af maj og høre, hvor fuglene holder til, og når sangen stilner af omkring 1. juni, kan man undersøge terrænet omhyggeligt. Men der kræves megen tid og tålmodighed. Det skulle glæde mig, om disse vink ville føre til, at Græshoppesangeren med sikkerhed kunne blive konstateret som ynglefugl flere steder, ikke alene i Tinglev Mose, men også på andre danske lokaliteter af passende karakter.

Efterskrift: 1957 besøgte jeg Tinglev Mose 26.–30. maj og hørte syngende ♂♂ 14–15 forskellige steder; men fuglene sang ikke samme sted hver aften, så jeg regner med, at de fleste eller måske alle har været uparrede. Jeg anslår deres antal til højst 10. Jeg iagttog ikke ♂ og ♀ i parringsflugt, og jeg fandt ingen reder.

SUMMARY IN ENGLISH

The Grasshopper-Warbler (*Locustella naevia* (Bodd.)) Danish Breeding-Bird.

The author describes 7 nests of Grasshopper-Warbler from Tinglev Mose, South Jutland, 1952–56. All nests were found very near the ground in tufts of grass, 3 in damp site, 4 in dry. Two nests contained 7 eggs, one 6, two 5, one 4 (incomplete clutch), and one was new-built; they were found on dates between May 29th and June 6th.

Earliest record of singing male was April 29th (1953).